

Heide vertelt

nummer: 167

19 maart 2023

Lieven Gorissen bracht publicatie uit!

Vorige week schreven we over het boek dat Danny Mathysen uitbracht; "1922 mysterie van moord in Calmpthout", te koop bij dagbladhandel Bouckaert-Pelckmans in de Heidestatiestraat. Hiermee gepaard gaande schreef ook Lieven Gorissen uit Kapellenbos een verhaal. Lieven schreef over één

De militaire loopbaan van Leon Van den Wouwer uit Kalmthout en zijn portret door Frans Proost

Lieven Gorissen

Kapellenbos
2023

van de hoofdrolspelers uit het boek, de van moord beschuldigde Léon Van den Wouwer. In het 68 bladzijden tellende boekje wordt vooral de militaire loopbaan van Van den Wouwer in detail beschreven als oorlogsvrijwilliger. Hoe nam hij deel aan de aftocht uit Antwerpen naar de IJzer en waar was hij daar overal actief. Jonker Van den Wouwer, zoals vele Kalmthoutenaren hem in die tijd kenden, werd in 1915 vereeuwigd in een mooi schilderij. Het was kunstschilder Frans Proost (geb. Antwerpen 20/12/1866 en overleden Kapellen 15 juni 1941) die het schilderij maakte, vermoedelijk in opdracht van de vader van Léon, zijnde Léonce Van den Wouwer, destijds notaris wonende in Kalmthout in het Wouwershof (Statiestraat). Kunstschilder Frans Proost had connecties met de heidegemeente, hij schilderde vaak in Kalmthout, logeerde er meermaals, en wordt gerekend tot "de tweede Kalmthoutse school", een begrip in de schilderkunst. Lieven beschrijft

hoe het militaire gebeuren startte voor de "jonker" en gaat zeer gedetailleerd in op zijn militaire loopbaan met de daarbij horende bevorderingen en eretekens. Uiteraard wordt in Lievens werk ook de moord van 1922 in het Phoenix park besproken en gedetailleerd beschreven. Lieven eindigt met een hoofdstuk dat hij wijdt aan het leven van Léon Van den Wouwer na zijn vrijlating (1930) en zijn pogingen om eerherstel te verkrijgen. Léon week uit naar Belgisch Congo waar hij in 1953 overleed. Het volledig in kleur en rijk geïllustreerd boek dat Lieven schreef, is te verkrijgen aan 20 euro, bestellen bij lieven.gorissen@telenet.be, of 03/666.23.23.

Ook een postzegel over de moord in het Phoenix park!

Hilda Vandeputte, lid van de Koninklijke Postzegelkring De Noorderkempen Kalmthout, vond inspiratie om een mooie postzegel te ontwerpen naar aanleiding van de boekvoorstelling volgende week. Deze club geeft in samenwerking met MDG (Media-Duo-Gepersonaliseerde zegels) postzegels uit. Zij proberen belangrijke gebeurtenissen en herdenkingen "op postzegel" te zetten. Dit zijn dan ook officiële zegels van Bpost die iedereen kan kleven om zijn briefwisseling te versturen. Wie meer wil weten over deze en andere

postzegels kan eens een kijkje nemen op de website van de club: <https://pzkdenoorderkempenblog.wordpress.com>

Paaslunch bij “buurtkoffie Dennendael.

Op dinsdag 28 maart organiseert de werkgroep “buurtkoffie Dennendael” een paaslunch in het Ernest Alberthuis, Hortentiadreef. Men start die middag al om 12uur. De bedoeling is om er een smakelijke en sfeervolle bijeenkomst met de burens van te maken. Om praktische redenen moet men wel vooraf inschrijven, dit kan door een mail te sturen naar dennendaelbuurtkoffie@gmail.com, of door te telefoneren naar het nummer 0483/04.75.17. OM deel te nemen wordt een bijdrage van 5 euro gevraagd, men kan de dag zelf ter plaatse betalen.

De klas van zuster Hendrika (1939) (verhaal van Jan Bosmans)

Deze foto verscheen op 14 maart 2023 op de Facebookpagina ‘Kalmthout in oude foto’s’. Myriam Luyckx vroeg zich af wie erop stond en wie de zuster was. In de papieren van mijn moeder zaliger (Elisa of Lisa Fraeters, tweede van rechts op de derde rij) heb ik alle informatie daarover gevonden. Dit is een klasfoto van de circa veertig meisjes in de klas bij zuster Hendrika, het vierde leerjaar op het Kerkeneind. Allemaal dragen

ze een zwart schortje met een wit kraagje. Ze hebben geruite pantoffeltjes aan hun voeten, speciaal voor in de klas. Op de foto zijn ze bezig met een handwerkje. Als ze Nederlands of rekenen hebben, dan maken ze oefeningen met de griffel op een lei. De kazakken, want boekentassen hebben ze niet, worden opgehangen aan een top opzij aan de bank. Aan de muur hangen leerrijke platen: een kaart van België onder andere, maar ook en vooral stichtelijke afbeeldingen uit het leven van Jezus. Achteraan overschouwt zuster Hendrika de klas. Op het schap achter haar staat een wereldbol. Daarvoor is een weegschaal zichtbaar; de benodigde gewichten liggen erbij. Zo’n weegschaal werkt als volgt. Het voorwerp dat je wilt wegen, leg je in één schaal. Aan de andere kant voeg je geijkte gewichtjes van verschillende grootte toe, tot de schalen in evenwicht zijn, wat wordt aangegeven door een naald in het midden. Wegen de gewichten te ver door, dan plaats je kleinere gewichtjes aan de kant van het te wegen voorwerp tot het evenwicht bereikt is. Die kleinere gewichtjes moet je wel aftrekken van de som van de gewichten aan de andere kant. Ik zal een voorbeeld geven. Je legt enkele aardappelen in een van de schalen. In de andere schaal leg je eerst een gewicht van 250 gram; er beweegt niets. Dan 100 gram erbij; nog niets. Nog eens 50 gram: de schaal met gewichten valt nu naar beneden, het evenwicht is verstoord aan die kant. Nu leg je er een gewichtje van 20 gram bij, maar wel aan de kant van de aardappelen! De naald in het midden begint te bewegen naar het midden. Nog eens 5 gram voeg je toe aan de schaal met de aardappelen; nu staat de naald perfect in het midden. Conclusie: de aardappelen wegen $(250 + 100 + 50) - (20 + 5)$ gram, of 400 -

25 gram = 375 gram. Het lijkt ingewikkeld, maar voor wie er vele malen per dag mee werkte, was het kinderspel. Deze techniek is in dit digitale tijdperk volkomen in de vergetelheid geraakt, maar tot in de jaren '60 van de twintigste eeuw werd hij nog door alle kruideniers in Kalmthout vlot gebruikt. In de lagere school in de Driehoekstraat (voor mij in 1961-1967) was dit verplichte stof in de les 'metriek stelsel'! Op de lessenaar vooraan in de klas liggen drie didactische instrumenten van levensbelang: een wekker om de lessuren aan te geven; de bel om iedereen bij de les te brengen als de orde verstoord is; en de regel (liniaal) om leerlingen die aan het prutsen zijn mee op de vingers te tikken. Zuster Hendrika van het 4de is daar mild mee, maar twee jaar later zal zuster Proxedes van het 6de er geregeld gebruik van maken. Het was de tijd van de schietgebedjes telkens als de klok sloeg - de handen samengevouwen onder de les. Het was de tijd dat je braaf moest zijn en altijd bezig. Wie straf kreeg in de klas, kon thuis nog wat extra's verwachten. Van de circa 40 leerlingen heb ik de volgende 32 namen kunnen terugvinden, weliswaar niet in die volgorde op de klasfoto:

Isolde Claes, Maria Van Aert, Greta Verellen, Louisa Noppe, Maria Van den Bergh, Julia De Coster, Jeanne Rijssens, Louisa De Bondt, Philomena Jongeneelen, Ria Peeters, Louisa Duerlo, Maria Willemsen, Julia Matthijssen, Lea Quirijnen, Maria Simons, Maria Michielsen, Maria Bol, Elza Van Laerhoven, Elza Van Dorst, Louisa Van Looveren, Yvonne Oerlemans, Elisa Fraeters, Lina Van Hees, Jeanne Cools, Josephine Matthijssen, Maria Van den Maagdenberg, Hilda Verleysen, Maria Van Wesenbeeck, Louisa Van Oevelen, Irma Boons, Rosa Raats, Frieda Bertho.

De meisjes op de foto kwamen uit twee verschillende scholen, die van het Dorp (de Schooldreef) en van het Centrum (tegenwoordig Kapellensteenweg 190, maar de hele buurt werd in die tijd nog 'Kerkeneind' genoemd). De leerkrachten waren de volgende:

Schooldreef

- Zusters Tarcisia en Leocadie voor de kleuters.
- Juffrouw Cassimon voor het 1ste en 2de leerjaar.

Kerkeneind

- Zuster Michaël en later zuster Alfonsine voor de kleuters.
- 1ste en 2de leerjaar: juffrouw Palinckx
- 3de leerjaar: juffrouw Dierckx
- 4de leerjaar: zuster Hendrika
- 5de leerjaar: zuster Georgia
- 6de leerjaar: zuster Proxedes
- 7de leerjaar: zuster Leonce
- 8ste leerjaar: zuster Benitia

Deze paragraaf heb ik van mijn moeder. *"In die tijd was er in Kalmthout een onderpastoor, eerwaarde heer Eelen, alias 'de billekenskrabber'. Als er op de boerderij een varken was geslacht of een paar kippen, dan werd je met een gebradje of een haantje naar de pastorie gestuurd. We hadden daar een beurtrol voor. Soms moest je een mis gaan bestellen voor de verjaardag van een overlijden. Hij ontving je in een bovenkamertje. Als je bij hem was, dan moest je altijd wat dichterbij komen staan en dan begon hij aan je benen te prutsen. Hoger dan je dijen ging hij gelukkig niet. De hele klas wist ervan, maar er werd nooit over gesproken. De nonnen die op school de dienst uitmaakten, waren ervan op de hoogte, maar deden er niets aan. Thuis moest je er ook niet over komen klagen, want dan kreeg je een paar motten tegen je oren en moest je zwijgen. Op een dag was hij weg, ze hadden hem verplaatst naar Elingen, bij Pepingen in het Pajottenland. Wat er verder van hem geworden is, weet ik niet."*

Een jaar nadat die klasfoto werd gemaakt, vielen de Duitsers België binnen. Naast godsdienst, rekenen, moedertaal en zingen viel er weinig te beleven. Haken en breien werd beperkt, want wol was schaars. Huishoudkunde was een vak: onderhoud van de klas, de WC's schoon houden, de putjes op de koer open houden en de gang van de kloosterzusters poetsen. Er werden 'moppen'

gebakken van roggemeel. In het 8ste bij zuster Benitia leerden ze aardappelbloem te maken. Ieder bracht zijn rasp mee. Vanaf het 5de leerjaar begonnen leerlingen uit te wijken naar het pensionaat. In het 8ste waren ze nog met 28. Zoals dat altijd gaat, waaierden de meisjes daarna uit naar alle kanten. De meesten bleven in of rond de gemeente hangen. Ria Peeters en Philomena Jongeneelen traden toe tot de kloostergemeenschap. De eerste zou naar Kalmthout terugkeren, de tweede belandde via Opwijk in Beringen. Het meest avontuurlijke leven was dat van Frieda Bertho. Haar ouders namen in 1947 een hoeve over in Normandië. Ze trouwde er met een Franse boer en emigreerde met hem naar Ontario, Canada. In de jaren '80 groeit het idee van een reünie. Het begint met een toevallige ontmoeting van Lisa Fraeters met Lea Quirijnen en Philomena Jongeneelen op een boerenmarkt bij de kerk. Lisa, Maria Willemsen en Louisa (Wiske) Noppe nemen het initiatief om een reünie te organiseren. Wiske organiseert de zaak, Maria verzorgt de financiën, Lisa de communicatie. Op 9 juli 1984 wordt een eerste reünie aangekondigd. Die zal uiteindelijk plaatsvinden op 2 december 1984 in feestzaal 'De Driehoek', in de Driehoekstraat. 24 oudleerlingen nemen er deel, velen samen met hun echtgenoot. Er zijn 40 aanwezigen. Op deze foto staan de 24 oudleerlingen die op die dag aanwezig zijn.

In totaal zullen er er tenminste 10 samenkomsten plaatsvinden:

- 2 december 1984 (feestzaal Den Driehoek),
- 27 oktober 1999 (Petit Paris)
- 7 november 2003 (Petit Paris)
- 16 september 2004 (feestmaal 75-jarigen, 33 euro per persoon)
- 18 oktober 2006
- 1 oktober 2007
- 15 oktober 2008
- 10 oktober 2009 (14 tachtigjarige deelnemers; 10 vrouwen die er de vorige keren bij waren, blijken intussen overleden te zijn)
- 7 oktober 2010
- 8 september 2014 (Strijboshof)

Daarna wordt het blijkbaar stil. Mijn moeder Lisa Fraeters is in elk geval niet meer in staat om wat dan ook te organiseren. Ze overlijdt op 2 mei 2021. Het vierde leerjaar van zuster Hendrika ligt vandaag 83 jaar achter ons. Zou er nog iemand van die leerlingen in leven zijn. Zo iemand moet intussen 93 of 94 jaar oud zijn. Onmogelijk is het niet. Wie weet het?

(prachtig verhaal ons aangeleverd door Jan Bosmans, een verhaal dat heel mooi de tijdsgeest van toen weergeeft)

Vervolg: eerste wijkcross in Heide!

Een tweetal weken geleden publiceerden we een aankondiging van de eerste wijkcross in Heide georganiseerd door Chiro SIJO. Dank zij Johan Theeuws kunnen we daar iets meer over vertellen. In het Chiro-tijdschrift Heidegalm verscheen destijds het volgende verslag:

“Als wij u in vorige Heidegalm vertelden dat er in Heide voor de eerste maal een wijkcross zou plaatsgrijpen waren er wel enkele mensen die even de schouders ophaalden met het gedacht van “er zullen daar weer enkele jongens komen lopen. Maar als zij er toen zo over zouden gedacht hebben wordt het hoog tijd dat zij hun zienswijzen zouden veranderen, want die enkele jongeren groeiden uit tot een massa van niet minder dan 700 jongens en meisjes, die op een sportieve manier hun steentje kwamen bijdragen tot het wellukken van hun week van de jeugd. En inderdaad, 27 april 1969, zal nog lang blijven naklinken in Heide. Onze eigen Chirogroep bleef natuurlijk ook niet ten achter. Enkele ereplaatsen: Filip Vanwalle (1), Mia Stevens (1), Vandereydt (3) Ria Melsen (1), Kristien Melsen (1) Marijke Theeuws (3), Gerda Theeuws (2),

Marie-Louise Huybrechts (5). En met ereplaatsen bleef het dan nog niet, want de jongens-Chiro van Heide kreeg een verdiende tweede plaats na JAAK Hoogboom in het groepsklassement van de jongens, en de meisjes Chiro van Heide versloeg nipt de gidsen van den Heuvel, en behaalden hierdoor een eerste plaats in het groepsklassement van de meisjes. Achteraf werden zij ook laureaat van de “wisselbeker voor de jeugd” en de beker van het gewest “Polder en Kempen” (oef). Langs deze weg danken wij nogmaals de talrijke medewerkers, die het mogelijk hebben gemaakt deze wijkcross tot stand te brengen. En wij hopen tevens dat wij volgend jaar weer beroep mogen doen op deze mensen, want de tweede wijkcross zal beslist de voorgaande nog overtreffen.

(foto Armand Buydens als deelnemer aan de eerste wijkcross in 1969)

Eigen aard is goud waard (12/52) door Paul Witters

Boter op uw brood

Boter op het brood gold eertijds als een teken van welstand. Het bekende liedje herinnert eraan

En als ge pas getrouw zijt

Krijgt ge suiker in uwe koffie

Boter op uw brood

Een kind op uwe schoot....

Meestal werd het brood besmeerd met vet of met platte kaas. In onze streek werd weinig aan kaasbereiding gedaan, tenzij in het Brusselse. Het gebruik, pannenkoeken of wafels te bakken, is aan bepaalde dagen verbonden; “Met Lichtmis is er geen vrouwke zo arm of het maakt heur panneken warm”. De biest, d.i. de eerste melk van een ‘verse’ koe of geit, wordt gebruikt voor het bakken van speciale pannenkoeken, de zgn. “biestkoeken”. En als laatste overblijfsel van de vroeger zo uitbundig gevierde oogstfeesten, bereid men hier of daar nog boekweitkoeken ter gelegenheid van de fooi = beloning voor hulp bij de oogst. Bij het eten dezer koeken werden allerlei grappen uitgehaald en de fooi werd meestal besloten met een uitbundige danspartij. Vroeger kende men veel soorten van koeken: *Kermiskoeken* of potverdoemekens wat kleine roggebroodjes zijn met rozijnen die ook bij ons nog bekend zijn als rogge verdoemekens, vlaaien en taarten, kramiek, nagelkoeken. Er is een tijd geweest, dat in de Antwerpse en Limburgse Kempen uitsluitend roggebrood werd gegeten. En toen de stedelingen reeds lang tarwebrood aten, gebruikten de boeren nog altijd roggebrood. Voorheen werd het als een schande of als een teken van snoepzucht beschouwd, wit brood te eten. Ging een vrouw in de bakkerswinkel een wit tarwebroodje halen, dan verborg zij het zorgvuldig onder haar voorschot, opdat de burenen het niet zouden gemerkt

hebben. Wit brood was uitsluitend voor zieke mensen bestemd. Zag men iemand met een tarwebrood over de straat gaan, dan luidde de vraag: “Is er bij ulië iemand ziek?”. Enkel bij feestelijke gelegenheden verscheen het witte brood op tafel. Dit werd als lekkernij aangezien en ieder der huisgenoten kreeg er zijn deel van. Ofschoon roggebrood, door de grote invoer van vreemde tarwe, thans meestal door wittebrood vervangen is, toch wordt in de Kempen, onder de boerenstand, nog veel roggebrood gegeten. Men vindt boeren die geen tarwebrood lusten en

nog uitsluitend zwart brood eten, gelijk hun ouders en voorouders deden. “Wit brood” zeggen zij, “dat is schuim; het vult de buik niet en ge kunt er niet op werken”. Is het omdat er na de bruiloft nog wit brood overbleef, dat aan de pasgehuwden werd meegegeven, dat men spreekt van “wittebroodsweken” in tegenstelling tot de gewone “zwartebroodsjaren”?

BIN-cyber-café opende met academische zitting.

Deze week werd in de kerk van Heide een nieuw project voorgesteld door het BIN-kenniscentrum onder de naam “cyber-vrijwilligers”. Het zijn vrijwilligers die worden opgeleid om in de toekomst verenigingen, vriendengroepen, enz.. bij te staan in de strijd tegen cybercriminaliteit. Deze vorm van criminaliteit neemt zienderogen toe en dit noopt de BINS ertoe om ook in de toekomst dit probleem niet uit de weg te gaan en hierrond te werken. Het BIN kenniscentrum reikt op

deze manier de nodige tools aan om hun leden te informeren en te motiveren om hier aandacht voor te hebben. De voorbereiding voor het project loopt al even. De politiezones Grens, Brasschaat en Noord zullen de komende maanden als proeftuinen dienen, samen met nog enkele politiezones uit het Vlaamse land. Vrijdagavond was er een ruime belangstelling in de kerk in Heide waar het project voor het eerst werd voorgesteld.

Gisteren, zaterdag om 10u werden de deuren van de kerk geopend voor alle geïnteresseerden. Een 175 bezoekers gingen hierop in en kwamen hun informeren rond het cybergebeuren en de veiligheid in het algemeen. Tijdens een doorlopende presentatie konden zij ook “tips en tricks” opslaan om veiliger te kunnen omgaan met deze alsmaar ingewikkelder wordende digitale wereld. Gelijktijdig markeerde de lokale politie Grens ter hoogte van de ingang van de kerk fietsen. Dit kon zowel op vrijdag als zaterdag. Er werden 118 fietsen gemerkt!

(op de foto: Stijn Van Bouwel, coördinator van BIN Bosduin (Kalmthout/ Kapellen) opgeleid als cyber-vrijwilliger die het project mee voorstelde)

Heide vertelt” is een tijdelijke uitgave, gestart als BIN-initiatief tijdens de corona-periode. Verschijnt wekelijks digitaal op zondagmorgen.

Redactie: Louis van den Buijs, Heidestatiestraat 58/bus1, 2920 Kalmthout. (0477/22.24.81).

Redactieadres: vandenbuijslouis@gmail.com

Eerder verschenen krantjes zijn te raadplegen via de website www.binkalmthout.be 3

